

Sutartinių magija užbūrė Edinburgo lietuvius: kaip gimė unikalus folkloro ansamblis

Sutartinės – vienas unikaliausių ir seniausių lietuvių folkloro reiškinių, laikomas ne tik muzikiniu, bet ir kultūriniu Lietuvos tapatybės simboliu. Tai daugiabalsės apeiginės dainos, kurios išsiskiria pasikartojančiais ritmais, susipinančiomis melodijomis ir ypatingu skambesiu. Sutartinės yra įtrauktos į UNESCO tautų nematerialaus kultūros paveldo sąrašą kaip išskirtinė pasaulinės kultūros vertybė.

Elena Valiulienė | Žurnalas „Pasaulio lietuvis“

Edinburgo sutartinių dainorėlių archyvo nuotraukos

Manoma, kad sutartinių tradicija siekia labai senus laikus, kai žmonės dainomis lydėdavo kasdienius darbus, metų laikų šventes, vestuves ar apeigas. Jose atsispindi žmogaus ryšys su gamta, bendruomene, darbu ir dvasiniu pasauliu. Dauguma sutartinių buvo perduodamos iš lūpų į lūpas – be natų ar rašto, todėl jų išlikimas iki šių dienų laikomas tikrų stebuklu.

> *Šiandien sutartinės vis labiau atrandamos ne tik Lietuvoje, bet ir diasporoje.*

Šiandien sutartinės vis labiau atrandamos ne tik Lietuvoje, bet ir diasporoje. Jauni žmonės, folkloro ansambliai ir bendruomenės vis dažniau renkasi jas kaip būdą išsaugoti lietuvišką tapatybę, kalbą, ryšį su savo šaknimis. Sutartinės tampa tiltu tarp praeities ir dabarties – archajiškas skambesys šiuolaikiniame pasaulyje vis dar gali suvienyti žmones ir sužadinti giliausius jausmus.

Kodėl būtent sutartinės?

2025-ųjų pabaigoje Etninės kultūros globos taryba Lietuvos Respublikos Seimui pateikė siūlymą 2029-uosius metus paskelbti atmintinais Sutartinių metais pažymint pirmosios paskelbtos sutartinės 200 metų sukaktį. Gal todėl šiemet Edinburgo lietuvius tarsi užbūrė paslaptingas daugiabalsių dainų skambesys, juokais jau vadinamas „sutartinių magija“. Tačiau už šio šmaikštaus pavadinimo slypi visai ne mistika, o labai gyvas ir nuoširdus žmonių noras susiburti, dainuoti, mokytis vieniems iš kitų ir išsaugoti lietuvišką folklorą svetur.

Škotijoje gimęs folkloro ansamblis šiandien vienija skirtingų patirčių, profesijų ir amžiaus žmones, kuriuos suartino archajiškiausios lietuvių dainos – sutartinės.

Nors ansamblio nariai dainuoja ne tik sutartines, bet ir įvairias kitas lietuvių liaudies dainas, būtent sutartinės juos sužavėjo labiausiai.

„Iš pradžių net prireikė kelių repeticijų, kol perpratome jų struktūrą ir dainavimo principą“, – pasakoja ansamblio nariai. Sutartinių dainavimas primena savotišką galvosūkį – reikia nepamesti savo melodijos, ritmo ir balso linijos, kai aplink skamba kitos partijos. Tačiau ilgainiui atsiranda laisvumo jausmas, o dainos ima veikti beveik hipnotiškai. Tada atsiskleidžia visas jų grožis ir galia.

Pradžia – spontaniškas dainavimas Briuselyje

Ansamblio istorija prasidėjo po 2025 metų rugsėjį Briuselyje vykusių Europos lietuvių kultūros dienų, kuriose dalyvavo tautinių šokių kolektyvas „Usnis“ iš Škotijos. Po renginių neformalioje aplinkoje dalyviai pradėjo dainuoti sutartines ir kitas lietuvių liaudies dainas. „Labai greitai supratome, kad norime tai tęsti dažniau“, – prisimena jie. Tiesa, ne visos dainos buvo gerai pažįstamos. Kartais trūko aiškumo dėl melodijų, žodžių ar pačios dainavimo struktūros. Būtent todėl gimė noras reguliariai susiburti, mokytis ir kartu gilintis į folklorą.

Tačiau pati mintis Edinburge turėti liaudies dainas atliekančią grupę gyvavo jau seniai. Škotijos sostinėje gyvenanti Audra ne vienus metus svajojo suburti lietuvių dainorėlių kolektyvą šalyje. Tik vėliau, prisilietus prie folkloro pasaulio ir pajutus jo bendruomeniškumą bei emocinę jėgą, ši svajonė tapo visiškai natūrali. Sugrįžę į Edinburgą, „Usnis“ kolektyvo nariai pakvietė vietos lietuvius prisijungti prie sutartinių ir liaudies dainų vakaro. Taip po truputį gimė naujas folkloro ansamblis.

Šiuo metu kolektyvas turi apie 20 neoficialių narių, o prie veiklos nuolat prisijungia naujų žmonių. Dauguma jų – Škotijoje gyvenantys lietuviai iš Edinburgo ir Glazgo, tačiau grupė atvira visiems, besidomintiems lietuvišku folkloru.

Tarp narių yra ir argentinietis Rodrigo, neturintis lietuviškų šaknų. Prieš daugiau nei dvidešimt metų jis savarankiškai pradėjo mokytis lietuvių kalbos, o vėliau ją net dėstė Argentinoje. Šiandien Rodrigo dainuoja kartu su ansambliu, šoka kolektyve „Usnis“ ir, kaip juokauja nariai, yra tikras Lietuvos patriotas.

Repeticijos – tarsi terapija

Kiekvienam ansamblio dalyviui ši veikla reiškia kai ką labai asmeniško. Audra, Edinburge gyvenanti jau 16 metų, prisipažįsta visą laiką svajojusi apie liaudies dainų kolektyvą. Dar 2018 metais ji viena įrašė lietuvių liaudies dainų albumą, nes tada paprasčiausiai neturėjo su kuo dainuoti. „Pažintis su Daina, tuometine bendruomenės pirmininke, pakeitė situaciją. O kita bendruomenės narė Ana sušaukė visus entuziastus į būrį. Taip svajonė tapo kūnu“, – šypsosi ji. Ana sako, kad pati „visiškai nemoka dainuoti“, tačiau mokytis iš patyrusių dainorėlių jai yra didžiulis malonumas. „Repeticijos man – kaip terapija“, – prisipažįsta ji. Julijai šis ansamblis ypatingas tuo, kad čia nėra vieno vadovo ar autoriteto: „Mes visi mokomės vieni iš kitų. Tai tikras bendruomeninės iniciatyvos pavyzdys – kartu kuriame atmosferą ir prisiimame atsakomybę už tai, ką darome.“ Rodrigo sutartinėse atranda beveik magišką bendrystės jausmą: „Per kultūros filtrą šios dainos tapo idealiai pritaikytos pažadinti bendrumo jausmą. Jos mane persmelkia. Be to, tai nuostabus būdas pažinti lietuvių kultūrą ir kalbą.“

Ansamblio nariai juokauja, kad jų susitikimus sunku vadinti tradicinėmis repeticijomis. Jie neturi nuolatinio vadovo ar mokytojo – visko mokosi kartu. Pirmiausia visi prasidainuoja, o vėliau iš bendro dainų sąrašo pasirenka, ką tą

vakarą nori dainuoti. Kartais mokosi skaitydami natas, kartais – iš įrašų. Diskutuoja apie dainų prasmes, švenčių tradicijas, aiškinasi tarmiškų žodžių reikšmes. Kiekvienas atsineša ką nors savo – naują dainą, melodijos variantą ar idėją.

Folkloras svetur tampa daugiau nei muzika

Pirmasis viešas pasirodymas įvyko Edinburgo gegužinės šventėje. Ten ansamblis atliko keletą liaudies dainų, o pabaigoje pakvietė publiką kartu sudainuoti sutartinę. „Daugeliui tai buvo magiška patirtis“, – prisimena dalyviai. Rugsėjį kolektyvas planuoja pasirodyti Pasaulio lietuvių dienose Stokholme kartu su kitais diasporos kolektyvais. O tarp didžiausių svajonių – surasti daugiau muzikantų ir rengti dainavimus gamtoje.

> *Ansamblio nariai įsitikinę – gyvenant emigracijoje folkloras tampa ne tik ryšiu su savo šaknimis, kalba ir tradicijomis, bet ir būdu kurti bendruomenę.*

„Lietuviškos folkloro dainos būtent ten ir turi skambėti“, – sako jie.

Ansamblio nariai įsitikinę – gyvenant emigracijoje folkloras tampa ne tik ryšiu su savo šaknimis, kalba ir tradicijomis, bet ir būdu kurti bendruomenę. Sutartinės, jų ritmas ir cikliškumas, apdainuojama gamta, darbai ir šeimos santykiai padeda pajusti ryšį su praeitimi bei savo kultūra. „Sutartinių giedojimas leidžia labiau įsigilinti į savo vidinį balsą, puoselėti kalbą ir vertybes“, – sako ansamblio dalyviai. Ir svarbiausia – tai nėra uždaras ratas. Edinburgo folkloro grupė kviečia visus prisijungti: muzikantus, dainininkus, folkloro mylėtojus ar tiesiog smalsius lietuvius, gyvenančius Škotijoje. Nes kartais užtenka vienos sutartinės, kad svetima šalis trumpam virstų namais.

Sutartinės šiandien skamba ne tik Lietuvos kaimuose ar folkloro festivaliuose – jos gyvena ten, kur yra žmonių, norinčių išsaugoti ryšį su savo šaknimis. Edinburgo

ansamblio istorija parodo, kad net ir toli nuo tėvynės archajiškos lietuvių dainos gali burti bendruomenę, tapti bendrystės, mokymosi ir vidinės ramybės šaltiniu. Galbūt todėl sutartinės taip stipriai jaudina žmones. Jos skatina klausytis vieniems kitų, susiderinti ir kartu kurti bendrą skambesį. O šiandienos skubančiame pasaulyje toks sustojimas ir buvimas drauge tampa ypač vertingas.

Kol yra žmonių, kurie nori dainuoti, klausytis ir perduoti šią tradiciją kitiems, tol sutartinės išliks gyvas reiškinys – kaip mūsų tautos atmintis, tapatybė ir gyvas ryšys tarp praeities ir dabarties.

Straipsnis spausdintas metraštyje „Pasaulio lietuvis“, 2026 metai Nr. 589.

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorių.

Žurnalą įsigyti galite čia